

## РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження Сирбу Георгія Володимировича  
«Тандемна творчість у художній культурі другої половини XX –  
початку XXI століть», подану на здобуття наукового ступеня доктора  
філософії (кандидата культурології) зі спеціальності 034 «Культурологія»,  
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»

Дослідницька оптика дисертаційної розвідки Георгія Володимировича Сирбу «Тандемна творчість у художній культурі другої половини XX – початку XXI століть» зумовлена запитальністю щодо інтелектуальних пошуків і зрушень у царині художньої культури другої половини XX – початку XXI століть, зокрема, експериментальних форматів творчої взаємодії вивчення тандемної творчості. Відповідно спробою концептуалізації феноменів сучасного експериментального мистецтва «тандемна творчість» та «творчий тандем», що, в свою чергу, передбачає апробацію методологічного ресурсу, осмислення аналітичного апарату рефлексіями сучасних дослідників – культурологів, філософів та мистецтвознавців, так і оновлення й поповнення інноваційного культурологічного словника, що є перспективним для збагачення вітчизняної гуманітаристики.

Методологічно значимим аналітичним інструментарієм дисертаційного дослідження є залучення реляційної метатеорії – концепції взаємодії – французького культуролога та мистецтвознавця, арт-куратора Ніколя Бурріо як творчої комунікації та художньої взаємодії, яка суголосна полідисциплінарному характеру культурології та підкреслює її адресну інтенцію. Відповідно, цінною дослідницькою оптикою постає авторська аналітична реконструкція феномену тандемної творчості крізь призму екстраполяції концепції Ніколя Бурріо.

Автор дослідження аргументовано аналізує й інтерпретує діалогічну модель творчих комунікаційних конструктів Ніколя Бурріо у художній культурі минулих епох: людина (митець) – Бог, людина (митець) – світ, людина (митець) – людина (реципієнт) та своєрідну модель «третього простору» сьогочасності: людина (реципієнт) – твір мистецтва – людина (реципієнт), яка і постає «ситуацією мистецтва». Актуалізація реляційної естетики як дослідницької стратегії дозволила автору наукової розвідки осмислити творчі тандеми не лише в контексті синтезу індивідуальних збагачень, а як принципово нову якість, що виникає у результаті міжособистісної та художньої взаємодії.

Методологічно конструктивною й новаторською є авторська аргументація ключових концептів дисертаційного дослідження **«творчий тандем»** та **«тандемна творчість»** крізь призму реляційної естетики Ніколя Бурріо, яка, з одного боку, продукує естетичну методологію, що є цінною для аналізу тандемного феномену в культурологічному контексті. З іншого, – проблематизує аспект «соціального» у розвитку мистецької практики, констатує нове розуміння художника й мистецького твору «як дію та ситуацію, а не як об'єкт» [с. 36].

Цінним є авторський аналіз Г. Сирбу концепту «ситуації співучасті» у сучасному експериментальному мистецтві як переакцентації «об'єкта мистецтва» на «ситуацію мистецтва» крізь призму переосмислення традицій (зокрема, синтезу північноамериканської естетичної традиції Роберта Раушенберга зі східними філософськими практиками американського художника Рікріта Тіраванія), що, в свою чергу, активувало динаміку соціальної взаємодії.

Водночас новаторська дослідницька позиція постає в тому, що ключові концепти **«творчий тандем»** та **«тандемна творчість»**, незважаючи на їх історичну присутність й вітальність, (до прикладу, ренесансний гуманізм продукував співдію багатьох представників

тогочасної науки, культури та освіти, спонукав до усвідомлення співучасті нотаріуса й філософа, іконописця й астронома, замовника і виконавця) є майже не дослідженими явищами на теренах вітчизняної культурологічної традиції. Відтак, заслугою автора дослідження є артикуляція проблеми повноти реконструювання і осмислення подібних колаборацій, які сприяли розширенню меж професіоналізації, розімкненості, нелінійності, урізноманітнюючи множинність форматів спільного мистецького партнерства.

Аналітичний конструктив мистецьких феноменів **«творчий тандем»** та **«тандемна творчість»** увиразнюється автором в роботі зверненням до традиції вже апробованих напрацювань сучасної вітчизняної дослідниці, філософа, мистецтвознавиці О. І. Онищенко, яка вперше в українському культурологічно-мистецтвознавчому дискурсі аналізує їх в оптиці художньої творчості, де акумулюються естетичні, пізнавальні й комунікаційні цінності. Водночас автором Г. Сирбу у дисертації представлена цінна контекстна мапа досліджень сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців, що слугувало фундаментальним методологічним ресурсом дослідження з проблем художньої творчості, методології культурологічного пізнання, кіномистецтва, візуальної культури, мистецтвознавства Л.Левчук, О. Брюховецької, І. Зубавіної, П. Харченко, Л. Мова, Р.Кундис [43], Н. Кіптілова [43], А. Байдіна [43], С. Павлишин, О. Григоренко Д.Шарикова, М. Corbella, арт-критика музею Бейнеке Ненсі Куль (Nancy Kuhl) та інших.

Культурологічно продуктивною інтенцією дослідження є авторська артикуляція проблеми діалогу культур як унікального симбіозу раціонального, прагматичного Заходу та інтуїтивістського, медитативного Сходу, яка повсюдно проступає в дослідженні в якості реконструкції художніх впливів «філософії випадкового» східноазійської медитативної традиції щодо конструювання унікальної методології

спільних музично-хореографічних проєктів та мистецьких акцій творчого тандему «Кейдж–Каннінгем» (с. 64).

Новаторським та науково цінним є теоретичний аналіз мистецьких проєктів творчих тандемів *«Композитор – Хореограф-постановник»* крізь призму співтворчості *«Кейдж–Каннінгем»*, *«Кінорежисер – Кінокомпозитор»* – *«Фелліні–Рота»*; *«Кінорежисер – Кіносценарист»* – *«Фелліні–Гуерра»*; *«Хореограф-постановник – Кінорежисер»* – *«Бауш–Фелліні»*; *«Хореограф-постановник – Кінорежисер»* *«Бауш–Альмодовар»* та *«Хореограф-постановник – Концептуальний дизайнер»* *«Бауш – Ямамото»*), який розкриває ключові комунікаційні механізми політворчості механізмів новацій у сучасному мистецтві, теорії творчості митців, мистецької колаборації тощо.

Доречним та конструктивним аспектом роботи є залучення методу культурологічної біографістики митців задля реконструкції художньої психології на прикладі експериментальних політворчих арт-об’єктів через реляційну оптику Ніколя Бурріо. Дисертант ґрунтовно аналізує опозиційні складові естетичних принципів «сюжетної» постановки танцю вчителя-танцівниці Марти Грем, з одного боку, та «позасюжетної», – притаманної для мистецьких проєктів творчого тандему «Кейдж–Каннінгем» крізь призму «теорії випадковості», колажності, бріколажності, що увиразнилася «хореографічною алеаторикою» в композиції.

Заслуговує уваги авторська **феноменологічна оптика** дослідження **тандемної творчості як вияву людського «Dasein»** в гайдеггєрівській та гуссерліанській проєкціях – «життєвого світу» митця в міжособистісній взаємодії шляхом присутності, експериментів, інновацій, синергії, взаємозбагачень, обміну досвідами, діалогічності, що продукує нові простори взаємодії, моделі відносин із явищами культури. Водночас, «життєвий світ», який пов’язує цілісно всі царини (естетику, культурологію, мистецтвознавство, філософію повсякденного тощо).

Заслуговує уваги концепція Великого Іншого Ж. Лакана, до якої звертається автор у дослідженні психології та механізмів творчості, наголошуючи на інтелектуальному потенціалі, що вплинуло на мистецтво другої половини XX століття, сприяючи появі нових форм та засобів, які увиразнювали нелінійну варіативність людського психологічного та емоційного досвіду.

Відтак, високо оцінюючи науково-пошуковий та дослідницький потенціал автора дисертаційної роботи Сирбу Георгія Володимировича «Тандемна творчість у художній культурі другої половини XX – початку XXI століть», варто зазначити, що аргументовані узагальнення, теоретичні та практичні результати безперечно відкривають перспективу подальшого збагачення в царині музичної культурології, музичної культури, теорії творчості. Водночас, як кожне наукове дослідження, що утримує новаторський характер, викликає не стільки дискусійні, а, передовсім уточнюючі питання.

1. В дослідженні методологічно цінним аналітичним інструментарієм є залучення реляційної метатеорії – концепції взаємодії – французького культуролога, мистецтвознавця, арт-куратора Ніколя Бурріо, Чим продиктований Ваш вибір методології саме реляційної метатеорії Ніколя Бурріо, а не, до прикладу, концепції антагонізму та естетики взаємодії британської мистецтвознавиці Клер Бішоп, яка також передбачає партисипативність як активну участь, співтворчість та взаємодію у дослідженнях кураторських практик ХХІ сторіччя?

2. Чи є суголосно перспективною для Вашого дослідження концепція «присутності» Г. У. Гумбрехта як тілесного, просторового відношення до світу, протиставляючи її ефектам «значення» в експериментальних форматах творчої взаємодії вивчення тандемної творчості?

Загалом, дисертаційна робота Сирбу Георгія Володимировича «Тандемна творчість у художній культурі другої половини XX – початку XXI століть» є авторським, концептуальним, методологічно зрілим дослідженням, новаторський характер засвідчує запитально-пошуковий потенціал автора й високу полемічну культуру та є вагомим теоретичним внеском до сучасних вітчизняних культурологічних студій. Подане дисертаційне дослідження Сирбу Георгія Володимировича відповідає вимогам Порядку присудження доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44. Відповідно, її автор Сирбу Георгій Володимирович заслуговує на присвоєння наукового ступеня доктора філософії (кандидата культурології) зі спеціальності 034 «Культурологія», галузі знань 03 «Гуманітарні науки»

Доктор культурології,  
доцент, в.о. професора кафедри  
теорії та історії культури  
НМАУ імені П. І. Чайковського  
Л. Д. Бабушка